

Structure of legal relations in the sphere of protection of trade secrets in Ukraine

Структура правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні

Oleksandr Kravchenko

Key words:

trade secret, protection of trade secrets, administrative-legal relations, administrative-legal measures, subjects of public administration.

Ключові слова:

комерційна таємниця, охорона комерційної таємниці, адміністративно-правові відносини, адміністративно-правові заходи, суб'єкти публічної адміністрації.

У теорії права беззаперечним є той факт, що однією з найбільш важливіших фундаментальних категорій адміністративного права є адміністративно-правові відносини. Саме вони, являючись ядром всієї галузі адміністративного права, упорядковані та врегульовані нормами адміністративного права.

Слід зазначити, що виникнення адміністративно-правових відносин обумовлено не лише наявністю адміністративно-правових норм, але й наявністю ряду суспільних відносин, які потребують правової регламентації саме нормами адміністративного права. Не є виключенням і правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці в Україні.

Суспільні відносини, які пов'язані з охороною комерційної таємниці в Україні, можуть врегулюватися різними галузями права: кримінальним, цивільним, трудовим, господарським правом тощо, однак, враховуючи предмет дослідження, важливими є саме адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці в Україні та їх структура.

Так, Ю.П. Битяк зазначає, що адміністративно-правові відносини – це суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права¹.

На думку О.М. Якуби, адміністративно-правові відносини визначаються як суспільні відносини, що регулюються адміністративно-правовими нормами, в яких одна зі сторін наділена правом вимагати від іншої сторони у процесі виконавчої та розпорядчої діяльності здійснення поведінки вказаної в адміністративно-правовій нормі, яка охороняється державою².

В свою чергу В.К. Колпаков вважає, що адміністративно-правові відносини – це відносини, які виникають з приводу виконання адміністративних зобов'язань публічною адміністрацією³.

Зазначені вчені вбачають передусім такі ознаки адміністративно-правових відносин, як врегульованість їх нормами адміністративного права та виконавчо-розпорядчий характер державного управління.

Досить цікавою є позиція В.В. Галунька, який розглядає адміністративно-правові відносини у вузькому та широкому розумінні. На його думку, адміністративно-правові відносини у вузькому розумінні – це суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, а у широкому розумінні – це форма соціальної взаємодії публічної адміністрації та об'єктів публічного управління, що виникає на підставі адміністративно-правих норм, з метою забезпечення прав та свобод людини і громадянина, нормального

¹ Адміністративне право : підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Х. : Право, 2010. С. 624.

² Якуба О.М. Административная ответственность / О.М. Якуба. – М. : Юрид. лит., 1972. 152 с.

³ Курс адміністративного права України : підручник / (В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сушенко та ін.) ; за ред. В.В. Коваленка. К. : Юрінком Інтер, 2012. 808 с.

функціонування громадянського суспільства і держави, учасники якої мають суб'єктивні права і несуть юридичні обов'язки⁴.

У широкому розумінні розглядає адміністративно-правові відносини і Д.М. Бахрах, який зазначає, що предметом адміністративного права є відносини, що виникають при організації виконавчо-розпорядчих органів і в процесі їх адміністративної діяльності, при здійсненні внутрішньоорганізаційної діяльності керівниками інших державних і муніципальних органів, а також під час реалізації адміністративної влади суддями і громадськими організаціями⁵. Однак визначення адміністративно-правових відносин, надане Д.М. Бахрахом, є досить обґрунтованим, оскільки серед суб'єктів зазначених відносин вчений називає не лише виконавчо-розпорядчі органи, але й керівників інших державних і муніципальних органів при здійсненні ними внутрішньоорганізаційної діяльності, а також суддів і громадських організацій.

У контексті дослідження поняття «адміністративно-правових відносин» слід навести визначення Т.О. Коломоєць, яка розглядає адміністративно-правові відносини як суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами і обов'язками у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також у процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку⁶.

Визначення Т.О. Коломоєць є найбільш вдалим, оскільки охоплює найважливіші ознаки адміністративно-правових відносин і на відміну від попередніх визначає сфери, на які вони розповсюджуються.

У той же час, зауважимо, що з огляду на загальновідомі факти в теорії адміністративного права, а також враховуючи предмет дослідження, можна констатувати, що адміністративно-правові норми у сфері охорони комерційної таємниці в Україні врегульовують відносини між:

- 1) суб'єктами, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони та захисту комерційної таємниці в Україні та суб'єктами, які винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням права на комерційну таємницю;
- 2) вищестоящими та нижчестоящими органами та посадовими особами суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони та захисту комерційної таємниці в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на комерційну таємницю;
- 3) суб'єктами, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони та захисту комерційної таємниці в Україні та суб'єктами, права на комерційну таємницю яких порушені.

Визначальною ознакою адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні, є наявність такого обов'язкового учасника цих правовідносин, як суб'єкт державного управління, що уповноважений здійснювати охорону та захист комерційної таємниці в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на комерційну таємницю.

З огляду на визначені в теорії адміністративного права ознаки адміністративно-правових відносин, необхідно встановити риси адміністративно-правових відносин саме у сфері охорони комерційної таємниці в Україні.

Враховуючи загальновідомий факт, що адміністративно-правові відносини врегульовані нормами адміністративного права, можемо визначити першу ознаку адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні.

- 1) адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці в Україні врегульовані нормами адміністративного права. Вони виникають та здійснюються виключно на основі адміністративно-правових норм, що утворюють певну систему законодавства у сфері охорони комерційної таємниці в Україні. Найважливішими актами, що містять адміністративно-правові норми у сфері охорони комерційної таємниці в Україні є Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України, Положення про Державну фіскальну службу України, Закон України «Про Антимонопольний комітет України»;

⁴ Адміністративне право України: (навчальний посібник): (у 2-х томах) / (Галунько В.В., Олефір В.І, Пихтін М.П. та ін.) ; за заг. ред. В.В. Галунька. Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. Т.1. Загальне адміністративне право. 320 с.

⁵ Бахрах Д.Н. Административное право. Часть общая: (учебн.) / Д.Н. Бахрах. М. : БЕК, 2002. 368 с.

⁶ Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. К. : Істина, 2010. 219 с.

- 2) метою адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні є охорона та захист прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що досліджується;
- 3) як вже було зазначено, однією із сторін адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні, завжди є суб'єкт державного управління. При цьому, цей суб'єкт уповноважений здійснювати охорону та захист комерційної таємниці в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на комерційну таємницю;
- 4) як вже було наголошено вони виникають між суб'єктами, які здійснюють охорону та захист комерційної таємниці в Україні та суб'єктами, які винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням права на комерційну таємницю, між фізичними (юридичними) особами, права яких порушені та суб'єктами публічної адміністрації, а також між вищестоящими та нижчестоящими органами та посадовими особами суб'єктів, які здійснюють охорону та захист комерційної таємниці в Україні;
- 5) визначальною ознакою адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні є їх публічна природа, тобто вони можуть виникати з ініціативи кожної із сторін незалежно від волевиявлення;
- 6) зазначені відносини характеризуються тим, що виникають у зв'язку із здійсненням органами публічної адміністрації своїх управлінських функцій, тобто у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності.

Можна зробити висновок, що адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці в Україні – суспільні відносини, що врегульовані нормами адміністративного права, які виникають між суб'єктами охорони і захисту комерційної таємниці в Україні та винними у вчиненні адміністративного проступку в зазначеній сфері, між фізичними (юридичними) особами, права яких порушені та суб'єктами публічної адміністрації, а також між вищестоящими та нижчестоящими органами публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що пов'язана зі здійсненням прав і обов'язків з приводу комерційної таємниці.

Водночас, в контексті нашого дослідження не можна обійти увагою таке важливе питання, як визначення структури адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні.

Так, в теорії адміністративного права загальновідомо, що складовими елементами адміністративно-правових відносин є наступні елементи: суб'єкти, об'єкти та юридичні факти. При цьому, зазначені елементи є взаємопов'язаними. Слід також зауважити, що у структурі адміністративно-правових відносин виокремлюють також такий елемент, як зміст зазначених відносин.

Що стосується зазначених структурних елементів адміністративно-правових відносин, то слід зупинитися на головному з них – суб'єктах, оскільки без наявних суб'єктів будь-які відносини неможливі, в тому числі й адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці в Україні.

У доктрині адміністративного права під суб'єктами адміністративно-правових відносин розуміють учасників адміністративно-правових відносин, які мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки й наділені специфічними юридичними властивостями. До зазначених суб'єктів належать як суб'єкти публічної адміністрації, так і об'єкти публічного управління⁷.

З урахуванням предмета нашого дослідження варто зазначити, що до суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні належать:

- 1) суб'єкти, на яких закон покладає обов'язок здійснювати охорону та захист комерційної таємниці. До них передусім належать органи державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та інші суб'єкти, наділені адміністративно-управлінськими функціями.

Серед зазначених суб'єктів слід виокремити Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, органи внутрішніх справ, зокрема органи Національної поліції, Антимонопольний комітет України, Державну фіскальну службу України. Правовий статус зазначених суб'єктів більш детально буде розглянутий у під-розділі.

⁷ Андрощук Г.А., Крайнев П.П. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны: Монография. К. : Издательский Дом «Ин Юре». 2000. 400 с.

2) суб'єкти винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням права на комерційну таємницю.

Так, адміністративним законодавством передбачено відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, в тому числі і на комерційну таємницю (ст. 51-2 КУпАП), недобросовісну конкуренцію, одним із проявів якої є отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця (ст. 164-3 КУпАП).

При цьому, законодавець на законодавчому рівні визначає такі поняття, як неправомірне збирання комерційної таємниці, розголошення комерційної таємниці, схилення до розголошення комерційної таємниці, неправомірне використання комерційної таємниці⁸.

Отже, у разі вчинення особою вищезазначених протиправних діянь, вона притягується до відповідальності за вищезазначеними статтями.

3) суб'єкти господарювання, суб'єкти підприємницької діяльності.

Так, нами вже було встановлено, що у ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України зазначається наступне: «відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону»⁹.

Водночас, відповідно до ч. 2 ст. 506 Цивільного кодексу України майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором¹⁰.

Відсутність конкретизації суб'єкта права на комерційну таємницю дає нам підстави вважати, що їм може бути і юридична особа, яка правомірно визначила інформацію як комерційну таємницю.

4) фізичні особи, іноземці, особи без громадянства.

Визнання фізичної особи суб'єктом права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, а відтак і суб'єктом адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні також впливає із ч. 2 ст. 506 Цивільного кодексу України.

При цьому, чинне законодавство не встановлює будь-яких спеціальних обмежень володіння правами на комерційну таємницю для іноземних громадян чи осіб без громадянства. Вони можуть володіти цими правами на тих самих підставах, що і громадяни України¹¹.

5) юридичні особи нашої держави, що здійснюють некомерційну діяльність та іноземні юридичні особи.

Як справедливо зауважує Г.О. Сляднева, не тільки суб'єкти підприємницької (господарської комерційної), а й іншої господарської (некомерційної) діяльності можуть бути суб'єктами права на комерційну таємницю. Те, що суб'єкти некомерційної господарської діяльності не ставлять мети одержання прибутку, не означає, що вони не можуть здійснювати підприємницької діяльності і мати комерційну таємницю. Визначальне значення комерційної таємниці, як було вказано, обумовлено конкурентноздатністю суб'єкта господарювання, тому будь-який суб'єкт господарювання – юридична або фізична особа – може мати комерційну таємницю.

Як щодо іноземних громадян, так і щодо осіб без громадянства закон не встановляє обмежень володіння правами на комерційну таємницю для іноземних юридичних осіб.

⁸ Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07 червня 1996 року № 236/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236/96%D0%B2%D1%80?nreg=236%2F96-%E2%F0&find=1&text=%F2%E0%BA%EC%ED%E8%F6&x=0&y=0>. (дата звернення: 03.06.2019).

⁹ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page>. (дата звернення: 03.06.2019).

¹⁰ Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page#n2312> (дата звернення: 03.06.2019).

¹¹ Фузик Г.В. Суб'єкти права на комерційну таємницю // «Молодий вчений». 2015. № 3 (18). С. 172–176.

Структурним елементом будь-яких адміністративно-правових відносин, в тому числі і у сфері охорони комерційної таємниці в Україні, є об'єкт зазначених правовідносин, який у контексті дослідження підлягає встановленню.

У теорії адміністративного права об'єкт адміністративно-правових відносин визначається по-різному.

Так, В.К. Шкарупа розуміє під об'єктом адміністративно-правових відносин суспільні відносини, що уособлюють у собі характер діяльності окремих суб'єктів права, юридичні наслідки їх поведінки, певні правові інтереси, у т.ч. майнового чи немайнового характеру та ін. При цьому він також окремо виділяє такий додатковий елемент як предмет правовідносин, якими можуть бути окремі речі, предмети, майно тощо¹².

В свою чергу, В.М. Бевзенко у своєму дисертаційному дослідженні доходить висновку, що об'єктом публічно-правових відносин, які становлять юрисдикцію адміністративних судів, слід вважати рішення, дії або бездіяльність усіх без винятку суб'єктів публічних повноважень (фізичних та юридичних осіб, які здійснюють суб'єктивні права, свободи, інтереси публічно-правового характеру), а також події – повінь, землетрус, масове захворювання людей тощо¹³.

Погоджуючись із В.К. Шкарупою та В.М. Бевзенко, автор зазначає, що окремі дослідники вбачають дещо звужений зміст об'єкта адміністративно-правових відносин.

Так, на думку деяких авторів (наприклад, Г.М. Петрова), об'єкт адміністративних правовідносин поділяється на два види: а) предмети і матеріальні речі, б) немайнові відносини (дії, поведінка людей)¹⁴.

Окремі адміністративісти вважають, що під об'єктом відносин адміністративного права слід розуміти дію, поведінку людей – учасників управлінських відносин¹⁵, за допомогою яких реалізуються передбачені адміністративно-правовими нормами обов'язки і права учасників даних відносин. Ці дії можуть бути пов'язані із здійсненням завдань державного управління, особистими нематеріальними благами, реалізацією суб'єктивних обов'язків і прав, матеріальними предметами.

В.В. Галунько зазначає, що об'єкти правовідносин – це те, на що спрямовано інтереси суб'єктів з приводу чого останні вступають в адміністративно-правові відносини¹⁶.

Суттєвих сутнісних розбіжностей між визначеннями об'єкта адміністративно-правових відносин немає. Найбільш обґрунтованою є точка зору, відповідно до якої об'єктом адміністративно-правових відносин можуть бути предмети і речі матеріального світу, а також немайнові відносини (дії, поведінка людей) окремих суб'єктів права, юридичні наслідки їх поведінки, певні правові інтереси майнового чи немайнового характеру.

З урахуванням предмета дослідження, можна констатувати, що об'єктом адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні є дії суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють охорону та захист комерційної таємниці (документування правопорушень, видання правових актів, виконання матеріально-технічних операцій та адміністративних проваджень, які здійснюються суб'єктами публічної адміністрації); предмети і речі матеріального світу, що можуть містити комерційну таємницю чи пов'язані з нею; право суб'єкта права на комерційну таємницю на захист від порушень із боку інших фізичних та юридичних осіб тощо.

Наступним елементом структури адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні є зміст адміністративно-правових відносин, тобто юридичні обов'язки та суб'єктивні права, як певні правомочності суб'єктів зазначених відносин¹⁷.

¹² Адміністративне право України: (посіб. підготовки до іспитів) / Г.Г. Забарний, Р.А. Калюжний, В.О. Терещук, В.К. Шкарупа. К.: Вид. Паливода, 2002. 384 с.

¹³ Бевзенко В.М. Суб'єкти владних повноважень в адміністративному судочинстві України: Дис. докт. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2010. 463 с.

¹⁴ Петров Г.М. Советское административное право [текст]. [Часть общая] / Г.М. Петров. Л., 1961. 364 с.

¹⁵ Козлов Ю.М. Предмет советского административного права (текст). М, 1967. 160 с.

¹⁶ Адміністративне право України: навчальний посібник: (у 2-х томах) / Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М. П. та ін.; за заг. ред. В.В. Галунька. Херсон: ХМТ, 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 320 с.

¹⁷ Елистратов А.И. Административное право: лекции. М.: Типография Т-ва И.Д. Сытина, 1911. 235 с.

В юридичній літературі загальновідомо, що суб'єктивне право – це вид і міра можливої або дозволеної поведінки особи, які забезпечуються в результаті здійснення іншими суб'єктами відповідних юридичних обов'язків або зобов'язаних осіб.

Як справедливо зазначає Л.І. Глухарьова, суб'єктивні права – це спеціальна категорія, що виражає формально закріплені повноваження фізичних і юридичних осіб, які пройшли належну правотворчу процедуру, гарантовані державою, а тому відкривають не потенційні, а реальні (гарантовані) можливості діяти певним чином і добиватися бажаних цілей і благ¹⁸.

З урахуванням предмета дослідження важливими є не просто суб'єктивні права, а суб'єктивні публічні права, які характеризуються низкою ознак: по-перше, суб'єктивні публічні права адресують не конкретній особі, а пов'язуються із певним публічно-правовим статусом, пов'язаним із виконанням певних функцій (депутата, судді, державного службовця); по-друге, критерієм ефективності та легітимаційною основою суб'єктивного публічного статусного права є ступінь реалізації публічного інтересу: використання статусних прав обмежено у часі. Воно припиняється разом із втратою статусу, після чого особа може користуватися лише окремими, статусними правами, наприклад, пенсійними, якщо це прямо закріплено у законі¹⁹.

У сфері охорони комерційної таємниці в Україні публічним суб'єктивним правом є відповідна категорія, що включає в себе наступні повноваження:

- 1) право фізичних та юридичних осіб вимагати від суб'єктів публічної адміністрації здійснення юридичних дій направлених на охорону та захист комерційної таємниці, їх прав та законних інтересів, пов'язаних із здійсненням права на комерційну таємницю;
- 2) право суб'єктів публічної адміністрації вимагати від винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони комерційної таємниці дотримання свого обов'язку;
- 3) право суб'єктів публічної адміністрації застосовувати заходи адміністративного примусу під час притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони комерційної таємниці.

Наведений перелік публічних суб'єктивних прав у сфері охорони комерційної таємниці в Україні не є вичерпним.

У свою чергу в теорії адміністративного права під юридичним обов'язком розуміють передбачені для зобов'язаної особи та забезпечені можливістю державного примусу вид і міру необхідної поведінки, які потрібно виконувати в інтересах уповноваженої особи, яка має відповідні публічні суб'єктивні права.

Як справедливо зазначає М.І. Матузов, юридичний обов'язок – це різновид і міра державно-доцільної, розумної, корисної, об'єктивно зумовленої поведінки, покликаної вносити порядок у суспільне життя. Він є законною перепорою на шляху до хаосу, свавілля, неорганізованості, всього деструктивного і такого, що заважає нормальному розвитку суспільства²⁰.

Юридичний обов'язок у сфері охорони комерційної таємниці – це зобов'язання встановлені законодавством України для осіб винних у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері, що досліджується, які повинні ними дотримуватися з метою забезпечення публічного інтересу, а також обов'язки суб'єктів публічної адміністрації здійснення юридичних дій, направлених на охорону та захист комерційної таємниці.

Виникнення у суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні взаємних прав і обов'язків можливе лише на підставі настання певних юридичних фактів, закріплених у гіпотезах адміністративно-правових норм.

Традиційно в теорії адміністративного права під юридичними фактами розуміють конкретну життєву обставину, з якою норма адміністративного права пов'язує виникнення, зміну або припинення адміністративно-правових відносин.

¹⁸ Глухарева Л.І. Суб'єктивні права, основні права, права людини: єдинство і різниця // Вестник РГГУ. 2009. № 11. С. 50–51.

¹⁹ Зуев И. Объективное и субъективное в познании и практической деятельности. М., 1989.

²⁰ Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. Матузова Н.И., Малько А.В. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Юристъ, 2001. 776 с.

Головне призначення юридичних фактів у процесі адміністративно-правового регулювання – юридично забезпечити виникнення, зміну або припинення адміністративно-правових відносин. Юридичні факти забезпечують перехід від загальної моделі поведінки, закріпленої в адміністративно-правовій нормі, до конкретних адміністративно-правових відносин.

Таким чином, значення юридичних фактів в охороні та захисті комерційної таємниці є забезпечення виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин у зазначеній сфері.

У науковій літературі юридичні факти поділяють на два види – дії та події. Зазначений розподіл здійснюється за критерієм відношення до волі суб'єкта.

Дії – це факти, що виникають за волею людей, які можуть бути правомірними та протиправними. Правомірні дії відповідають вимогам адміністративно-правових норм, протиправні – не відповідають. До правомірних дій, які породжують адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці в Україні, належать відповідні акти управління, зокрема: постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Міністерства юстиції України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України тощо.

Адміністративно-правові відносини виникають також у зв'язку з діями окремих фізичних та юридичних осіб (наприклад, у разі звернення суб'єкта права на комерційну таємницю до суб'єктів публічної адміністрації з приводу порушення його прав).

До неправомірних дій належать адміністративні правопорушення, за які настає адміністративна відповідальність (наприклад, адміністративна відповідальність за ст. 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності», 164-3 «Недобросовісна конкуренція» КУпАП).

Крім цього юридичним фактом, що зумовлює виникнення адміністративно-правових відносин у сфері, що досліджується, може бути й бездіяльність. Бездіяльність – це пасивна поведінка, що не має зовнішнього вираження, але теж може бути як правомірною (дотримання заборон), так і неправомірною (невиконання обов'язку)²¹. Це неприпинення працівниками органів Національної поліції правопорушень, передбачених ст.ст. 51-2 та 164-3 КУпАП.

Адміністративно-правові відносини виникають не тільки в результаті діяльності людей, а й у разі виникнення подій. Події – це явища, що не залежать від волі людей, але зумовлюють певні правові наслідки. Прикладом події є смерть фізичної особи, в результаті якої майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності переходять до спадкоємців.

Отже, юридичні факти у сфері охорони комерційної таємниці в Україні – це конкретні життєві обставини, тобто дії та події, з якими пов'язано виникнення, зміна або припинення адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні, в яких сторони беруть участь як носії прав та обов'язків з метою охорони комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності.

Висновки. Аналіз адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні дозволяє констатувати наступне:

- 1) адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці – це суспільні відносини, що врегульовані нормами адміністративного права, які виникають між суб'єктами охорони та захисту комерційної таємниці в Україні та винними у вчиненні адміністративного проступку в зазначеній сфері, між фізичними (юридичними) особами, права яких порушені та суб'єктами публічної адміністрації, а також між вищестоящими та нижчестоящими органами публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що пов'язана із здійсненням прав і обов'язків з приводу комерційної таємниці;
- 2) структура адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці складається з суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці, об'єктів охоронного впливу, юридичних фактів та змісту зазначених відносин;
- 3) до суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні належать суб'єкти, на яких закон покладає обов'язок здійснювати охорону та захист комерційної таємниці; суб'єкти винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням права

²¹ Галуцько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П., Онищук О.О., Гридасов Ю.В., Новіков М.М., Палієнко У.О., Дьомін І.А., Єщук О.М. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку XXI століття) : монографія / за заг. ред. В.В. Галуцька. Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. 378 с.

на комерційну таємницю; суб'єкти господарювання, суб'єкти підприємницької діяльності; фізичні особи, іноземці, особи без громадянства; юридичні особи нашої держави, що здійснюють некомерційну діяльність та іноземні юридичні особи.

- 4) до об'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні належать дії суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють охорону та захист комерційної таємниці; предмети і речі матеріального світу, що можуть містити комерційну таємницю чи пов'язані з нею; право суб'єкта права на комерційну таємницю на захист від порушень з боку інших фізичних та юридичних осіб тощо.
- 5) юридичні факти у сфері охорони комерційної таємниці в Україні – це конкретні життєві обставини, тобто дії та події, з якими пов'язано виникнення, зміна або припинення адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні, в яких сторони беруть участь як носії прав та обов'язків з метою охорони комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності.

Анотація

Адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці в Україні – суспільні відносини, що врегульовані нормами адміністративного права, які виникають між суб'єктами охорони і захисту комерційної таємниці в Україні та винними у вчиненні адміністративного проступку в зазначеній сфері, між фізичними (юридичними) особами, права яких порушені та суб'єктами публічної адміністрації, а також між вищестоящими та нижчестоящими органами публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що пов'язана із здійсненням прав і обов'язків з приводу комерційної таємниці. Структура адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці складається з суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці, об'єктів охоронного впливу, юридичних фактів та змісту зазначених відносин.

Summary

We have established that the administrative-legal relations in the sphere of the protection of trade secrets in Ukraine are social relations regulated by the norms of administrative law that arise between the subjects of protection and protection of trade secrets in Ukraine and guilty of committing an administrative offense in this area, between physical (legal) persons, the rights of which are violated and subjects of public administration, as well as between the higher and lower public administration bodies in order to ensure the rights, freedoms and law interests of individuals and businesses in the field related to rights and obligations concerning trade secrets. The structure of administrative-legal relations in the sphere of trade secret protection consists of subjects of administrative-legal relations in the sphere of protection of trade secrets, objects of protective influence, legal facts and content of these relations.

Використана література:

1. Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Х. : Право, 2010. С. 624.
2. Якуба О.М. Административная ответственность / О.М. Якуба. М. : Юрид. лит., 1972. 152 с.
3. Курс адміністративного права України : підручник / (В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сушенко та ін.) ; за ред. В.В. Коваленка. К. : Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
4. Адміністративне право України: (навчальний посібник): (у 2-х томах) / (Галуцько В.В., Олефір В.І, Пихтін М.П. та ін.); за заг. ред. В.В. Галуцько. Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. Т.1: Загальне адміністративне право. 320 с.
5. Бахрах Д.Н. Административное право. Часть общая : (учебн.) / Д.Н. Бахрах. М. : БЕК, 2002. 368 с.
6. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. К. : Істина, 2010. 219 с.
7. Андрощук Г.А., Крайнев П.П. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны: Монография. К. : Издательский Дом «Ин Юре». 2000. 400 с.

8. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07 червня 1996 року № 236/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236/96%D0%B2%D1%80?nreg=236%2F96-%E2%F0&find=1&text=%F2%E0%BA%EC%ED%E8%F6&x=0&y=0>. (дата звернення: 03.06.2019).
9. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page>. (дата звернення: 03.06.2019).
10. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page#n2312> (дата звернення: 03.06.2019).
11. Фузік Г.В. Суб'єкти права на комерційну таємницю // «Молодий вчений». 2015. № 3 (18). С. 172–176.
12. Адміністративне право України: (посіб. підготовки до іспитів) / Г.Г. Забарний, Р.А. Калюжний, В.О. Терещук, В.К. Шкарупа. К. : Вид. Паливода, 2002. 384 с.
13. Бевзенко В.М. Суб'єкти владних повноважень в адміністративному судочинстві України: Дис. докт. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2010. 463 с.
14. Петров Г.М. Советское административное право [текст]: [Часть общая] / Г.М. Петров. Л., 1961. 364 с.
15. Козлов Ю.М. Предмет советского административного права (текст). М, 1967. 160 с.
16. Адміністративне право України: навчальний посібник: (у 2-х томах) / Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін.; за заг. ред. В.В. Галунька. Херсон : ХМТ, 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 320 с.
17. Елистратов А.И. Административное право: лекции. М. : Типографія Т-ва И.Д. Сытина, 1911. 235 с.
18. Глухарева Л.И. Субъективные права, основные права, права человека: единство и различия // Вестник РГГУ. 2009. № 11. С.50–51.
19. Зуев И. Объективное и субъективное у познании и практической деятельности. М., 1989.
20. Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. Матузова Н.И., Малько А.В. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Юристъ, 2001. 776 с.
21. Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П., Онищук О.О., Гридасов Ю.В., Новіков М.М., Палієнко У.О., Дьомін І.А., Єщук О.М. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття): монографія / за заг. ред. В.В. Галунька